

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

nve@nve.no

Deres ref.

Deres kontaktperson

Vår ref.

Vår kontaktperson
Martin Eggen

Dato
01.09.2019

Havsul I AS - Høring av søknad om utsatt frist for idriftsettelse

Havsul I AS har søkt NVE om utvidet frist for idriftsettelse (til 1. januar 2025) for Havsul I vindkraftverk i Sandøy og Aukra kommune, Møre og Romsdal. Det har allerede vært gitt en utsettelse på iverksettelsesdato for dette vindkraftverket. NOF har engasjert seg i behandlingen av konsesjonssøknaden til dette vindkraftverket ved flere anledninger, både under høringen og i klagesak, samt oppfølgende brev. Etter vår mening burde ikke konsesjonen vært gitt, og argumentasjonen for dette er styrket etter at konsesjonen ble gitt.

Vi viser til tidligere brev fra NOF i denne saken, men vil gjenta noe av kjerneargumentasjonen her. NOF ser ingen grunn til at fristen for igangsettelse skal forlenges. Gjentatte utsettelser representerer en uthuling av konsesjonsprosessen og de hensynene den skal sikre.

Vi vil også understreke at Olje- og energidepartementet foreslår å åpne områder for fornybar energiproduksjon til havs etter havenergiloova, med tre konkrete forslag til områder. Utgangspunktet for forslaget er NVEs egen strategiske konsekvensutredning fra 2012, altså en mer overordnet og ansvarlig tilnærming til arealforvaltning enn den som ligger bak forslaget om å bygge vindkraftverk ved Havsul I-feltet. En strategisk konsekvensutredning kan være et nyttig redskap for god forvaltningsskikk, der identifisering av lavkonfliktområder for naturmangfold vil måtte være et sentralt mål.

Etter NOFs mening må konsesjonene som er gitt utenfor de havområdene man peker ut som best egnet for havvind, der overordnede miljøsøknader er innarbeidet, trekkes tilbake, og/eller ikke få utsatt igangsettelsesfrist. Inngrep av denne størrelsesordenen må inngå i overordnede planer, der ulike interesser er vektet og hensyntatt, samtidig som man har en grundig vurdering på den samlede belastningen for naturmangfoldet.

NOF påklaget konsesjonsvedtaket for Havsul I tilbake i 2008, med begrunnelse i at det planlagte vindkraftverket ligger midt i en svært viktig trekk-korridor både for sjøfugl- og fastlandsfugl, men også at kraftverket i stor grad vil ramme næringssøkende fugler fra Sør-Norges eneste store fuglefjell, Runde.

- Vindkraftverket dekker et område som til alle tider har vært et meget viktig fødesøksområde for sjø- og vannfugler, både i hekketid, under trekket og i vinterhalvåret. Det dekker viktige deler av det som tradisjonelt har vært den viktigste fødesøkssektoren for sjøfugl fra fuglefjellet på Runde.
- Havsul I vindkraftverk vil, sammen med konsesjonsgitte Haram Vindpark, dekke et tverrsnitt på ca. 10 kilometer av den passasjen mellom åpent hav og fastlandsfjella (strandflatelandskapet) som har noe av det mest konsentrerte trekket av fugl langs norskekysten.
- Havsul I vindkraftverk bryter med det som internasjonalt har vært poengtert som det første og viktigste tiltaket for å unngå store, negative følger av vindkraftutbygging, nemlig å unngå samlokalisering med områder med stor verdi for, og stor aktivitet av, fugl.

Om fugletrekk og vindturbiner

Norskekysten er en viktig ledelinje for svært mange ulike fugler, inkl. sjøfugler.

Trekkavstanden fra land varierer mellom arter og værforhold. Mens kysten er en ledelinje for mange arter, vil mange områder på åpent hav ikke ha samme konsentrerende effekt, men også her er det variasjoner. Hotspot-områder inkluderer områder for næringssøk i ulike faser av fuglenes års- og livssykluser. Fugletrekk foregår over åpent hav, både av klassiske sjøfugler, men også av gjess, vadere, samt f.eks. ulike typer spurvefugl. For å kartlegge hvilke trekkruiter som er dominerende for ulike arter er satelittsendere et aktuelt redskap. Undersøkelser på gjess viser bl.a. at de trekker på bred front over Nordsjøen og videre nordover.

Det er kjent at fugletrekket i stor grad påvirkes av været. I kraftig motvind og tåke vil fuglene trekke lavere, mens flyhøyden øker i klarvær og medvind. Trekkaktiviteten knyttet til vår og høsttrekk pågår 7-8 måneder i året langs norskekysten. I tillegg er det migrasjoner knyttet til vinterforflytninger og næringssøk utenom trekkperiodene. Trekkaktiviteten for måkefugler starter så tidlig som i februar, og store trekkbevegelser av alkefugl kan skje så sent som i desember/januar, avhengig av vær- og vindforhold.

I tidligere informasjon gitt til NVE har vi synliggjort hvordan Havsul I vindkraftverk, sammen med konsesjonsgitte Haram Vindpark, vil dekke et tverrsnitt på ca. 10 kilometer av den passasjen mellom åpent hav og fastlandsfjella (strandflatelandskapet) som har noe av det mest konsentrerte trekket av fugl langs norskekysten. NOF vil påpeke den forsterkende, negative effekt som må forventes ved at to Vindkraftverk, Havsul I og Haram vindpark, ønskes lokalisert på en måte som langt på vei dekker tverrsnittet av hovedledene for trekkende fugl langs Norskekysten i dette området. Dette bryter diametralt med lokaliseringskriterier som fra første stund har vært anbefalt internasjonalt når det gjelder å unngå konflikter med miljøhensyn, nemlig å unngå samlokalisering med viktige funksjonsområder for fugl, områder med stor konsentrasjon av fugl, og unngå terrengmessige formasjoner som gir vindkraftverkene blokkeringsposisjoner i forhold til ledelinjer for trekkende og flyvende arter.

Sjøfugler i Norge og fuglefjellet Runde

Cirka 5,5 millioner par sjøfugler hekker i norske ansvarsområder. Norge har forvaltningsansvaret for hovedtyngden av sjøfugl i Nord-Atlanteren. Hele 13 norske sjøfuglarter er på den norske rødlista over arter som er naturlig sjeldne eller i klar tilbakegang. Sjøfugler lever ofte lenge, gjerne 30 – 40 år. At de lever lenge gjør at de ikke nødvendigvis trenger å gjennomføre vellykket hekking hvert år for å opprettholde bestanden. Dette spesifikke trekket ved sjøfugler øker imidlertid sårbarheten for redusert voksenoverlevelse gjennom for eksempel kollisjoner med vindturbiner.

SEAPOP oppsummerer på sine hjemmesider utviklingstrekk for sjøfuglene på Runde¹:

På Runde har ein frå gammalt av funne store hekkebestander alle dei vanlege fuglefjellsartane. På det meste var det ca. 250 000 par hekkande sjøfugl på øya. Til dømes hadde ein ikkje mindre enn 100 000 par hekkande krykkjer Rissa tridactyla, 100 000 par lundar Fratercula arctica, 10 000 par lomvi Uria aalge, 3-4000 par alker Alca torda, 3000-4000 par havhest Fulmarus glacialis og 5000 par toppskarv Phalacrocorax aristotelis. Men spesielt etter det siste årtusenskiftet har sjøfuglane på Runde hatt det vanskeleg, og hekkebestandane er betydeleg redusert og i nokre tilfelle borte. Den siste havhestungen kom på vengene i 2001, og i 2005 inntreffe kollapsar i bestandane av både alke, lomvi og lunde. Fram til då hadde

¹ <http://www.seapop.no/no/lokalteter/runde.html>

*alkefuglbestanden vore relativt stabil. I skarveura nordvest på øya var det då toppskarvbestanden var på topp på 1980-talet ikkje mindre enn 5000 hekkande par, altså verdens største koloni av arten. Denne kolonien var tom i 2014. Ein finn rett nok nokre hundre par hekkande på vestsida av øya, men det er berre ein liten brøkdel av kva bestanden ein gong var. Krykkjebestanden, som då var spreidd rundt store delar av øya, nådde også nullpunktet i 2014. Alkefuglbestandane har og blitt kraftig redusert fram til starten av 2000-talet. Dei to sjøfuglartane som faktisk gjer det bra på Runde er havsule *Morus bassanus* og storjo *Stercorarius skua*. Etter at dei første havsulene etablerte seg i Rundebranden i 1946 har bestanden auka jamt og trutt til å bli Noregs største. Storjoane etablerte seg noko seinare på øya. Det første paret hekka i Goksøyrryrane i 1980, og etter det har ein hatt ei jamn auke i talet på hekkfuglar. I 2015 hadde Runde Noregs største koloni av storjo når ein ser bort frå Svalbard.*

Fuglefjellet på Runde har vært under sterkt negativt press over en årrekke, og med negativ utvikling for de fleste artene. Til nå har dette hovedsakelig hatt sin årsak i sviktende ungeproduksjon, åpenbart som følge av sviktende næringstilgang i viktige deler av hekketida. Økt voksendødelighet vil være særdeles negativt.

Mer om sjøfuglenes bruk av arealene ved Havsul I

For Havsul I er avstanden til fuglefjellet på Runde 52 km til sørvestre kant og 65 km til nordøstre kant, altså langt innenfor rekkevidde av det som er normal næringssøksavstand for så godt som alle fugleartene på Runde. Konsekvensutredningen fokuserte bare på eventuell fortrenningseffekt av et vindkraftverk på næringssøkende sjøfugl og vurderer i realiteten ikke kollisjonsfare og kraftverket som dødelighetsfaktor. Problemet er at sjøfuglenes næring hele tiden er under forflytning og kan ikke vurderes som avgrensede, fikserte områder, men ressurser som fuglene følger etter over alt hvor de beveger seg. Dette er tidvis og i hovedsak parallelt langs den ytre kystfronten, men også periodevis inn på gruntvannsområdene mellom øyer og skjær, eller inn mellom øyene. Erfaringsmessig er områdene fra Giske og oppover til Hustadvika dominerende næringssøksområder i viktige deler av hekketida, og spesielt ungematingsperioden har det vært et klassisk bilde at sjøfuglene fra Runde søker næring i områdene vest av Harøya, oppover mot Saltsteinsleia, innover i Harøyfjorden og munningen av Romsdalsfjorden, eller videre oppover mot Hustadvika. Avstanden fra Runde til midt på Hustadvika (rett av Male) er 100 km. Noen arter i fuglefjell har en enorm rekkevidde for næringssøk. Nyere studier har vist at krykkjer fra Sør-Gjæslingen i Trøndelag valgte å fly 300 km for å finne mat der. Lundene på Røst i Lofoten beiter også ved eggakanten².

For fugl i næringstransport mellom beiteområde og hekkeplass må det forventes at fokus ligger på enten å komme til næringsressursene, eller å ta korteste vei til reiret. Dette er bevegelser som kan gjentas inntil flere ganger daglig gjennom hele hekkeperioden, som strekker seg fra februar/mars til juli/august (for havhest og havsule enda lenger), og som har en helt annen regularitet og frekvens enn fugl på vår- eller høsttrekk. I konsesjonen til Havsul I er det ikke tatt hensyn til for at flyvehøyder for hver art må oppfattes som manglende kunnskap til hvordan de ulike artene beveger seg i forhold til ulike værforhold og bevegelsessituasjoner.

Kunnskapsgrunnlaget

Dagens kunnskap om hvordan sjøfugler påvirkes av havvind langs kysten av Nordsjølandene finnes først og fremst for bunnfaste installasjoner nært kysten, og *ikke* i åpent hav.

² <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m1303/m1303.pdf>

Konsekvensene for naturmangfoldet ved storstilt utbygging av havvind er altså i stor grad ennå ukjent.

Kunnskapsgrunnlaget som er lagt til grunn i konsekvensutredning, både i forhold til registreringene av fugl og eksisterende kunnskap om konsekvenser av offshore vindkraftverk, kan etter vår mening ikke være tilfredsstillende i forhold til krav i nml § 8. Manglende kunnskap bør her føre til at det legges større vekt på føre-var prinsippet i naturmangfoldloven, nml § 9.

NVE sier selv i sine vurderinger i konsesjonsnotatet at det er lite erfaringer når det gjelder effekter av vindkraftverk på sjøfugl. Etter føre-var-prinsippet burde dette alene være nok til at den første konsesjon for skjærgårdsbasert vindkraftutbygging i Norge ikke ble lokalisert til et så viktig område og med så stor aktivitet av fugl som tilfellet er for Havsul I. Nærheten til sjøfuglkolonien Runde alene burde ha vært mer enn nok til å avvise utbygging av Havsul I på et tidlig tidspunkt, og i hvert fall ikke gi utsatt frist for igangsettelse. I tillegg kommer den betydning denne delen av norskekysten har for et konsentrert trekk av fugl, og som dokumenteres spesielt godt gjennom oppsummeringsnotatet fra trekkfuglstudier på Ona. I tillegg er området generelt ett av de viktigste på norskekysten også for overvintrende fugl. Det konsesjonsgitte området har tradisjonelt vært et av de viktigste beiteområdene for en rekke av de mest tallrike og truede overvintringsartene.

Vi har merket oss at etter at resultatene fra etterundersøkelsene rundt vindkraftverket på Smøla bekreftet at dødeligheten som følge av rotorkollisjoner var betydelig hos havørn og enkelte andre fuglearter, slik NOF forutså, innrømmet både utbygger og konsesjonsgiver at vindkraftverket var uheldig lokalisert. Det har i gitte sammenhenger sågar vært uttalt at hvis dette hadde vært kjent på forhånd, hadde vindkraftverket neppe blitt lokalisert der det nå ligger.

Internasjonale konvensjoner

Vi anser konsesjonen til Havsul I så alvorlig at vi avslutningsvis ønsker å trekke frem innholdet i konvensjoner Norge har ratifisert. Sentralt hos disse er overordnede grep for å minske vindkraftverks påvirkning på fugler. Konsesjonen til vindkraftverket Havsul I står i kontrast til konvensjonenes innhold og anbefalinger rundt vindkraft.

- Bonn-konvensjonen

«*The Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (CMS)*, også kalt Bonn-konvensjonen skal beskytte fugler og dyr som trekker/vandrer på tvers av landegrensene. Konvensjonen ber oss spesielt ta hensyn til trekkende arters om har hele bestanden, eller delbestander som står i fare for utryddelse, og der medlemslandene er forpliktet til å sørge for beskyttelse.

Bonnkonvensjonens resolusjon 7.5³ tar for seg vindkraft spesielt. Konvensjonen stiller følgende krav til Norge:

- Kartlegge områder der trekkende arter er sårbare for vindturbiner, slik at man kan ta hensyn til vernet av artene.
- Gjennomføre omfattende konsekvensutredninger der større vindkraftanlegg er planlagt for å finne gunstige plasseringer.

³ Wind Turbines and Migratory Species, CMS Resolusjon 7.5, Bonn 2002.
https://www.cms.int/sites/default/files/document/RES_7_05_Wind_Turbine_0_0.pdf

- Gjøre rede for mulige negative effekter på naturen gjennom etablering av vindkraftverk, spesielt trekkende arter, før man gir tillatelser til bygging.
 - Gjennomføre ei vurdering av de samla miljømessige skadene på trekkede arter fra alle installerte vindturbiner som berører fuglene.
- Bern-konvensjonen

Bernkonvensjonens primære hovedmål er å verne om europeiske planter og dyr og deres livsmiljø. NOF bragte i 2001 utbygginga på Smøla inn for Bernkonvensjonen i Strasbourg, en prosess som ende med en befaring og en 133 siders lang rapport fra konvensjonen i 2009. Dersom Norge skulle følge opp anbefalingene, ville det lagt store begrensninger på videre vindkraftutbygging, og mange av konsesjonene som i dag er en realitet, ville aldri blitt gitt. Dette gjelder i høyeste grad Havsul I.

Avslutning

For NOFs klage mener vi å kunne påvise at viktige momenter som forening har forsøkt å spille inn på et tidlig stadium, og som vi har presisert seinere i vår klage, ikke har vært vurdert i fagutredningen, konsesjonsavgjørelsen og heller ikke i klagerunden, selv om vi der har forsøkt å understreke det enda mer klart og utvetydig. Ikke minst gjelder dette effektene på næringsøkende sjøfugl fra fuglefjellet på Runde, først og fremst risiko for økt voksendødelighet gjennom kollisjon med turbinene, og dette særlig vurdert i forhold til fuglefjellets kritiske tilstand.

Vi minner om at forut for konsesjon og utbygging av vindkraftverket på Smøla var NOF den eneste av uttaleinstansene som på faglig grunnlag var i stand til å forutsi de negative effektene som seinere er dokumentert, og som internasjonalt har gjort at dette vindkraftverket blir referert til som et av de klareste eksemplene på hvordan vindkraftverk ikke skal lokaliseres om det skal kunne kalles bærekraftig og miljøvennlig. Per dags dato er det drept minst 100 havørner ved Smøla vindkraftverk. Anlegget på Smøla ble plassert midt i en av verdens tettete havørnbestander, og havørnbestanden i planområdet er i dag redusert fra 10 par til 1-2 par. Redusert voksenoverlevelse hos havørna har trolig påvirket bestandsutviklingen på hele Smøla. Resultatene fra Smøla viser nettopp hvorfor vindkraftverk ikke må plasseres i områder der de gjør skade på fuglelivet. Er skaden stor nok på flere steder, vil det kunne få følger for bestandsutviklingen.

Det kan ikke være fornuftig å gjenta et tilsvarende feilgrep. NVE har nå sjansen til å stoppe et særdeles dårlig prosjekt forvaltningen i Norge ikke kan være seg bekjent av.

For Norsk Ornitologisk Forening

Kjetil Aa. Solbakken

Kjetil Aa. Solbakken, generalsekretær

KOPI:

Klima- og miljødepartementet

Olje- og energidepartementet

Miljødirektoratet